

Autorský koncept jako základ umělecké tvorby v kontextu soudobého umění

1. Základní problémy malířského zobrazování

Barva v historickém vývoji od středověku po moderní dějiny, vlastnosti barev, barva jako symbol, barevná harmonie, prostorové působení barev. Historický vývoj kompozice, světelný a barevný kontrast, otázka prostorovosti a plošnosti, malířské techniky.

2. Základní problém formy a obsahu v grafickém designu

Funkce a vývoj písma, řazení písma do slovních celků, písmo, typy písma, font a jeho výběr či kombinace, písmo v knize, reklamě a propagaci, hierarchie textu, obrazu, akcentovaná informace, dynamická a statická kompozice, barva v grafickém designu.

3. Úloha designu v současném umění

Proměny tvarů v souvislosti s novými materiály a vývojem technologií od počátku 20. stol. po současnost v českých zemích. (Artěl, kubismus, art deco, funkcionalismus, meziválečný průmyslový design, organický design, 50. a 60. letech, podoby bruselského stylu, období normalizace, současný design, studio Olgoj Chorchoj, J. Pelcl, B. Šípek, R. Plesl, A. Najbrt). Založení ateliéru Textilní tvorby na VŠUP, osobnost Antonína Kybala. Tapisérie a umělecká tvorba, bytový textil a móda.

4. Neomezené možnosti využití keramiky a skla

Historický přehled (vrcholné období, znárodnění a období normalizace, porevoluční vývoj a současný stav keramického a sklářského průmyslu). Hlavní manufaktury, sklárny a porcelánky v Čechách, současné sbírky keramiky a skla. Rozdělení keramiky včetně speciálních technických keramických hmot. Způsoby vytváření keramiky. Rozdělení skla podle použití. Způsoby tvarování skla. Možnosti dekorování skla a porcelánu. Osobnosti českého uměleckého skla a keramiky.

5. Možnosti práce s prostorem

Typy tvorby v prostoru v dějinách a současnosti, filosofie a motivy. Vztah architektury, krajiny, sochy. Proč takové či onaké materiály a techniky. Sochání jako fyzická zkušenost, jakými jinými způsoby přenášet zkušenost s prostorem. Co prostorového konat ve školních i mimoškolních aktivitách?

6. Proměny sochařských přístupů

Proměny zobrazení člověka ve starších dějinách a umění 20. století. Práce s figurou v prostoru. Objekt, akce, instalace, environment, veřejný prostor s tímto tématem. Co se v těchto oborech důležitého děje? Co v rámci tématu konat ve školních i mimoškolních aktivitách?

7. Možnosti současné kresby a její využití ve školní praxi

Studijní kresba a volná kresba. Bod, linie (obrysová linie), tvar, plocha, kompozice, rytmus, prostor, stínování, objem, tvarový a světelný kontrast, barva. Kresba jako projev strukturovaného výtvarného myšlení. Kresebný záznam vjemu a představitivosti. Suché a mokré materiály a média. Základy kresebného zobrazení. Perspektiva. Anatomické zobrazení. Princip figurace. Zvětšení, nadsázka, stylizace. Významní představitelé. Konceptuální kritika.

8. Technická a historická východiska tiskařských médií a jejich využití ve výuce

Tradiční grafické technologie – tisk z výšky, z hloubky, z plochy, sítotisk. Techniky tiskových médií. Dřevořez a dřevoryt, linoryt, suchá jehla, lept, mezzotinta, akvatinta, litografie, sítotisk, monotyp a monoprint, tisk smíšených médií, digitální tisk, inkousty na bázi barviva a pigmentové inkousty, barvy. Historie grafických technik a významní představitelé.

9. Vizualní gramotnost a umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti

Koncepce vizualní gramotnosti – podle Fulkové, VCAE a RVP, vizualní teorie a umění (L. Kesner, W. Davis), vizualně obrazná vyjádření – fotografie, pohyblivý obraz, virtuální realita, imerzivita, postprodukce a recyklace obrazu (Bourriaud).

10. Mediální výchova a pedagogika pro vizualní gramotnost

Masmédia a publikum, mediální manipulace a vizualní rétorika, sémiotický (Barthes) a multimodální koncept analýzy mediálních sdělení, web 2.0 a sociální sítě mediální výchova v ČR a ve světě, ochrana psychického a mravního vývoje dětí a mladistvých.

11. Filmová a audiovizuální výchova, videotvorba

Významní tvůrci a filmová díla v ČR a ve světě, druhy videotvorby a videoart, hybridní film a filmové efekty (SFX, VFX, nové tvůrčí profese), technologie tvorby - formy previzualizace a zásady natáčení videodokumentu, postprodukce, praxe filmové a audiovizuální výchovy, video ve škole.

12. Digitální média a multimediální tvorba, fotografie a animovaná tvorba

Digitální média (Manovich) a multimédia ve škole, software, digitální fotografie, fotografické žánry a zásady tvorby, postprodukce fotografií a fotomontáž, tvorba a druhy animace, multimediální projekty, net art a internetové umění.

13. Výrazové prostředky výtvarného umění a jejich komunikační účinky

Tvar, prostor a čas ve výtvarném umění (Bláha); bod, linie, plocha; barevný kontrast a jeho funkce v obraze; světlostní poměry a proporční vztahy; kompozice ve výtvarném díle, objasnění principů na základě interpretace konkrétních uměleckých děl.

14. Od tradičních výtvarných technik k výrazovým prostředkům současného umění

Vymezení tradice evropského výtvarného umění; proměny výrazových prostředků v umění 20. a 21. století; limita tradičních technik a postupů ve výtvarném umění; role výtvarné explorace v umění současnosti a minulosti; experimentální pojetí kresby a malby v umění 20. a 21. století; specifika netradičních výtvarných prostředků.

15. Kultura prezentace a projevu. Problematika výstavnictví a jiných forem prezentace výtvarných artefaktů, které vznikají v procesu výtvarné edukace nebo umělecké tvorby

Přehled metod a forem zpracování vizuální, neverbální a verbální (sebe)prezentace v oblasti kultury, umění a edukace. Výstava jako hlavní forma prezentace a její prvky včetně propagace. Způsoby adjustace tradičních i netradičních výtvarných artefaktů. Současné kurátorské přístupy. Elektronické i tradiční formy prezentace, možnosti sociálních sítí.

Dějiny a teorie umění a vizuální kultury

1. Blíže k materii – Interpretace výtvarného díla a analýza výtvarného díla, jejich možnosti i omezení

Individuální přístupy k interpretaci uměleckého díla (analýza – interpretace – hodnocení). Přístupy formální, obsahové, strukturální, psychologické, atd. Dobové přístupy a možnosti interpretace umění od antiky po 19. století doplněné o interpretační přístupy od počátku 20. století do současnosti.

2. Umění starověkého světa

Pravěké umění a jeho reflexe. Prehistorické a primitivní národy. Starověký blízký východ, Egypt a Kréta. Řecký zázrak – geometrické období, umění městských států, klasické Řecko, pozdní klasicismus. Architektura, sochařství, malířství, umělecké řemeslo. Výraz a pohyb – umění doby Alexandra Makedonského a helénismus. Etruské a římské umění – umění pro věčnost, dynamika terakoty a bronzu, architektura, sochařství, malířství, řecké kopie, portréty, mozaiky, reliéf. Mysl v jeskyni: umění jako součást náboženství. Soudobé interpretační přístupy k nejstarším uměleckým projevům člověka (D. Lewis-Williams). Počátky teoretické reflexe umělecké tvorby v období antiky (Platón, Aristotelés, Plinius st. a teorie "mimésis"). Základní přehled o daném tématu, znalost předních tvůrců a jejich děl v kulturně historických souvislostech.

3. Na prahu nové doby – raně křesťanské, židovské, islámské, raně středověké umění, na cestě ke gotice

Raně křesťanské a židovské umění, Byzanc – Kánon a dialog. Islám – vývoj, základní periodizace, klasický styl a architektura, tři pozdní říše, proměny v islámském umění. Raný středověk – anglosaské umění, irské a severské umění, karolinská renesance a otonská renesance. Vzájemné stýkání a potýkání. Románské umění v Evropě a na našem území: architektura, nástěnná a knižní malba, sochařství, umění spjaté s mnišskými řády, románské sochařství, románské malířství, sochařství doby Přemyslovců. Symbolicko-alegorické pojetí světa ve středověkém umění (U. Eco). Základní přehled o daném tématu, znalost předních tvůrců a jejich děl v kulturně historických souvislostech.

4. Vrcholný středověk

Gotika a její formy na našem území a v Evropě. Architektura, nástěnná a knižní malba, sochařství, umění spjaté s mnišskými řády, knižní a nástěnná malba 13. a první poloviny 14. století, malířství 14. století, iluminované rukopisy doby Karla IV., sochařství doby Lucemburků, sochařství a malířství pozdní gotiky. Itálie 13. – 14. století a umělecké inovace v Evropě 15. století. Vzestup žebavých řádů a vizuálního umění v Itálii, toskánská malba, severní Itálie; dvorské umění, městská centra a nové umění, umění pozdního 15. století v Nizozemí a jeho ohlasy v Evropě. Ikonografická a ikonologická interpretace uměleckého díla: umělecké dílo coby prostředník ideje (E. Panofsky) a role středověkého obrazu: možnosti interpretace z pohledu současných teorií umění (M. Bartlová). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

5. Renaissance, manýrismus a ohlasy reformace ve výtvarném umění

Raná a vrcholná italská renesance, architektura, malba, sochařství. Florencie v 15. století, paláce, sochařství a malba v medicejské Florencii, vrcholná renesance v Miláně a Florencii, probuzení Říma, Benátky. Pozdní renesance a manýrismus v Itálii 16. století. Pozdní renesance ve Florencii: církve, dvůr a manýristické umění. Reformovaný Řím. Severoitalská renesance a její centra: Parma, Cremona, Benátky. Renaissance, manýrismus a reformace v záalpském umění. Francie, Španělsko, střední Evropa, Anglie a Nizozemí. Umění a doba Rudolfa II. Pražské umělecké centrum, transfery uměleckých děl a obchod s uměním. Změna vizuálního kódu v období renesance: sociologické interpretace umění (P. Francastel) a umění renesance v pohledu kulturněhistorické interpretace (J. Burckhardt). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

6. Svět barokní

Nástup baroku v Itálii a Španělsku. Architektura, malířství a sochařství na Apeninském poloostrově a španělská malba. Nizozemské baroko. Flandry, Holandská republika, trh s uměním a žánr jako téma umělecké specializace. Francie a Anglie pod vlivem barokního umění. Malířství, sochařství a grafická produkce ve stylu Ludvíka XIV, barokní architektura ve Francii. Anglické baroko v architektuře, malbě a sochařství. Fenomén „českého baroku“ v širších souvislostech malba a grafická, produkce, architektura, štuk a sochařství. Barokní princip: interpretace zákonitostí vývoje stylu (V. Birnbaum). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

7. Doba rokoka

Rokoko. Zrození rokoka a jeho východiska. Francie a ohlas rokoka v západní Evropě. Umělecká produkce v centrální Evropě v době rokoka. Architektura, závěsná, nástěnná, nástropní malba, sochařství a štuk. Vídeňská škola I. - komparativní a formalistický přístup (A. Riegl). Základní přehled o daném tématu, znalost předních tvůrců a jejich děl v kulturně historických souvislostech. Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

8. Zrození světa vědy – umění v době osvícenství. Neoklasicismus v Římě, Británii, Francii, Itálii a střední Evropě. Romantismus v Římě a raný romantismus v Británii

Romantismus v Německu, Americe, Francii, Španělsku a střední Evropě. Malba, architektura, sochařství. Vídeňská škola II. – umělecké dílo v kontextu dobové kultury (M. Dvořák). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

9. Nové směry versus tradiční pojetí. Secese

Předchůdci a zrození impresionismu ve Francii a jeho recepce v českém umění. Realismus, impresionismus a preraphaelité. Post-impresionismus, expresionistické tendence v evropském umění a symbolismus. Secese a hledání moderního designu. Stěžejní dílo E. H. Gombricha a jeho teorie dějin vnímání. Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

10. Umění a technologie

Fotografie jako zdroj masové umělecké produkce. Architektura ve službách průmyslové revoluce – počátky moderní architektury. Vliv psychologie na přístupy k interpretaci uměleckého díla: psychoanalýza (S. Freud) a kolektivní nevědomí, archetyp, symbol (C.G. Jung). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

11. Na cestě k abstrakci

Reflexe kubismu v umění s vazbami k našemu území: kubistická architektura a užité umění, surrealismus a artificialismus. Umělecké dílo jako produkt společenského kontextu: sociologické přístupy (M. Baxandall, P. Bourdieu). Základní přehled o daném tématu, znalost předních tvůrců a jejich děl v kulturně historických souvislostech.

12. Umění mezi válkami

Bauhaus a užité umění. Meziválečná architektura a umění do 2. světové války uplatněná na našem území. Snaha o komplexní přístup: interdisciplinární přístupy k interpretaci (M. Schapiro). Základní přehled o daném tématu, znalost předních tvůrců a jejich děl v kulturně historických souvislostech.

13. Vstříc modernismu

Dědictví surrealismu, abstraktní expresionismus, tachismus. Pop-art – Velká Británie a USA. Nový realismus, Fluxus, akční a experimentální umění 60. let. Postmodernismus, umění v kontextu a public art. Snaha o komplexní přístup: interdisciplinární přístupy k interpretaci (M. Schapiro) a viditelné a neviditelné: fenomenologický přístup k interpretaci (M. Merleau-Ponty). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

14. Poválečný vývoj výtvarného umění na území Čech, Moravy a Slezska

České umění po II. světové válce – navázání na avantgardu. České umění v 60. - 70. letech. Informel, nová figurace, umění v krajině, happening atd. Funkcionální interpretace: umění jako symbolický systém (N. Goodman). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

15. Zrození nového počátku a jeho kořeny

České umění 80. let. Nástup postmoderního umění, hlavní představitelé

9. České umění 90. let, umělecké iniciativy, public art. Současné tendence v evropském a českém výtvarném umění. Feminismus a re-interpretace dějin umění (L. Nochlin, L. Lippard), interpretace v době postmodernismu: pluralita nebo absence kritérií? (J. F. Lyotard, R. Krauss). Základní přehled o daném tématu prezentovaný prostřednictvím děl předních tvůrců v kulturně historických souvislostech.

Didaktika výtvarné výchovy

- 1. Uplatnění teorie artefietiky při přípravě výuky, při analytické reflexi výuky a při hodnocení kvality výuky**
Teorie symbolizace, denotace, exemplifikace, exprese a expresivní experimentace, expresivní tvorba, komponenty zkušenosti (tematická, konstruktivní, empatická, prožitková), sémantizace a instrumentalizace zkušenosti, reflektivní dialog, poznávací motiv.
- 2. Personalizační, socializační a enkulturační stránka kurikula v pojetí artefietiky**
Personalizace (vyplňující a rozvojová stránka), socializace, enkulturace, kurikulum, sémantizace a instrumentalizace zkušenosti, reflektivní dialog, poznávací motiv, tvorba jako způsob poznávání psychické modality (ekvivalence, pretend, reflexe).
- 3. Metody výtvarné výchovy**
Současné pojetí, koncepce, proudy ve výtvarné výchově v mezinárodním kontextu. Metody ve výtvarné výchově (metody rozvíjení tvořivosti, vizuální gramotnosti, metody estetické a výtvarné výchovy). Druhy činností ve výtvarné výchově (přetvářecí, poznávací, hodnotově orientační, komunikační činnosti). Didaktická transformace a rekonstrukce uměleckých obsahů. Specifika výukového procesu v prostředí školním i mimoškolním.
- 4. Organizační formy a struktura jednotky výtvarné výchovy**
Organizační formy a organizace výtvarných činností žáků. Struktura jednotky výtvarné výchovy. Didaktické kategorie výtvarné výchovy. Vzdělávací obsah, vzdělávací cíle, prostředky, metody, techniky v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní školy, základní umělecké školy či gymnázia. Fáze výtvarných úloh (motivace, průběh, reflexe, hodnocení). Formulace výtvarného úkolu. Cílová skupina, specifické prostředí. Reflexe edukačního procesu, zvyšování kvality vzdělávání. Hodnocení a klasifikace ve výtvarné výchově.
- 5. Galerijní a muzejní edukace**
Historie a současné přístupy v galerijní a muzejní edukaci. Galerijní a muzejní pedagogika, animace či edukace? Edukační centra galerií a muzeí u nás i v zahraničí. Umělecké dílo a možnosti jeho interpretace a zprostředkování. Příprava, realizace a reflexe animací. Pracovní a metodické listy. Metody, struktura přípravného modelu, koncepty uměleckých děl. Edukační program. Edukace jako performance. Edukační proces, situace, reflektivní bilance, alterace.
- 6. Animace kulturních aktivit**
Profesní kompetence pro přípravu a realizaci kulturních (výtvarně zaměřených) aktivit. Zážitek pedagogika, pedagogický konstruktivismu. Metodika programů s výtvarně kulturním zaměřením. Struktura kulturní animace. Současné možnosti zprostředkování umění. Potenciál výtvarné výchovy pro práci v domovech seniorů či na dětském oddělení nemocnic. Mezigenerační porozumění, interkulturní vzdělávání ve výtvarné výchově. Výtvarná výchova a pedagogika volného času a zdravého životního stylu. Otázky propagace aktivit s výtvarně kulturním zaměřením.
- 7. Výtvarný projev a výchova**
Výtvarný projev dítěte (spontánní, záměrně navozený, vedený). Co je to výtvarná výchova? Východiska současného pojetí výtvarné výchovy v oblasti soudobého, moderního i historického umění, oblasti estetiky i vizuálních studií. Výtvarně-pedagogický diskurz a společenské vědy. Výrazové možnosti výtvarného projevu jako prostředku komunikace. Recepce, interpretace, reflexe a hodnocení výtvarného projevu. Cíle současné výtvarné výchovy ve vztahu k vizuální gramotnosti a kurikulárním dokumentům.
- 8. Kurikulum výtvarné výchovy a rámcové vzdělávací programy**
Současný kurikulární diskurz výtvarné výchovy u nás i v zahraničí. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, gymnaziální a základní umělecké vzdělávání. Struktura, koncepce, klíčové kompetence, vzdělávací obsah a učivo, očekávané výstupy, průřezová témata. Školní vzdělávací program. Naplňování RVP na základě výtvarných úloh. Plánování ve výtvarné výchově, výtvarné řady a projekty. Návrh evropského referenčního rámce vizuální gramotnosti ENViL.
- 9. Psychologický vztah mezi uměním, hrou a fikcí. Psychologické aspekty reflexe a interpretace v průběhu práce s výtvarným výrazem**
Artefietika, arteterapie, hra, tvůrčí proces, reflektivní dialog, teorie objektivních vztahů a přechodového objektu ve vztahu k fikčnímu světu a jeho interpretaci, teorie mentalizace Fonagy /Target.

10. Vývoj dětského výtvarného projevu

Vývojová specifika dětského výtvarného projevu; příčiny vývojových proměn dětského výtvarného projevu a jejich důsledky pro pedagogickou praxi, výtvarný projev v kontextu vývoje osobnosti dítěte, souvislost rozvoje kognitivních funkcí s vývojem dětského výtvarného projevu dle J. Piageta; výtvarný projev dospívajících.

11. Typologie dětského výtvarného projevu

Individuální zvláštnosti a preference v dětském výtvarném projevu; vybrané typologie dětského výtvarného projevu (J. Uždil, R. Trojan, H. Read a další); typologie dětského výtvarného projevu ve vztahu k pedagogické praxi.

12. Charakteristické znaky dětského výtvarného projevu

Specifika dětského výtvarného projevu; prvky naivního a vizuálního realismu v dětském výtvarném projevu; náměty dětské kresby; výtvarný projev spontánní a navozený.

13. Současné umění jako inspirační východisko výtvarné pedagogiky

Proměny výtvarných technik a postupů 20. a 21. století a jejich otisk ve výtvarné pedagogice; současné tendence ve výtvarném umění a výchově.

14. Současné umění na cestě k individualizaci ve výtvarné výchově

Individuální princip v současném umění a výtvarné výchově; otázky současného umění coby inspirace a obsahu výtvarné výchovy; potenciál současného výtvarného umění ve výuce výtvarné výchovy.

15. Didaktická transformace současného umění ve výtvarné výchově

Otázky prezentace a interpretace uměleckého díla ve výuce; způsoby didaktické transformace uměleckého obsahu do výtvarného úkolu; příklady výtvarných úkolů koncipovaných v souladu se současnými uměleckými tendencemi.